

การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในประเทศไทย

The Production of Dried Tokay Gecko (*Gekko gekko*) in Thailand

สีฟ้า ละออง (Sifah La-ong)

บทคัดย่อ

ตุ๊กแกบ้านตากแห้ง เป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทยที่มีการส่งออกปีละ 2-5 ล้านตัว ไปต่างประเทศ ได้แก่ จีน ฮ่องกง ไต้หวัน ฯลฯ มาประมาณ 34 ปีแล้ว โดยเริ่มจากปี 2513 เริ่มมีการผลิตในกรุงเทพฯ ต่อมาได้ย้ายแหล่งผลิตไปยังจังหวัดราชบุรี จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดสกลนคร ตามลำดับ ปัจจุบันมีแหล่งผลิตหลักของประเทศ คือ อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี และอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย โดยมีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อตุ๊กแกบ้านที่ยังมีชีวิตจากหมู่บ้านต่างๆ ในทุกจังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และบางจังหวัดของภาคเหนือ แล้วนำมาส่งให้ผู้ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

ฤดูกาลของการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง อยู่ในเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม เนื่องจากมีสภาพภูมิอากาศอันเหมาะสม และมีแมลงชุกชุม ตุ๊กแกจะออกจากที่ซ่อนมากินแมลง ประกอบกับมีแรงงานซึ่งว่างจากการทำการเกษตร และเด็กนักเรียนที่ปิดภาคการศึกษาจะมาจับตุ๊กแกบ้าน สำหรับตุ๊กแกบ้านที่นำมาผลิตเป็นตุ๊กแกบ้านที่อาศัยอยู่ตามธรรมชาติเกือบทั้งหมด ส่วนตุ๊กแกบ้านที่ได้จากการเพาะเลี้ยงมีจำนวนน้อยมาก

การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ต้องใช้วัสดุหลักคือไม้ไผ่ที่ต้องนำมาประดิษฐ์เป็นไม้แป้น ไม้เสียบขา และไม้เสียบหาง ซึ่งในประเทศไทยมีแหล่งผลิตเพียงแหล่งเดียว คือ ตำบลหนองลาด อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

คำนำ (Introduction)

ความสำคัญของปัญหา

ตุ๊กแกบ้าน

ชื่อสามัญ Tokay Gecko

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gekko gekko* (Linnaeus, 1758)

Class Reptile

Order Squamata

Suborder Sauria

Family Gekkonidae

Subfamily Gekkoninae

Genus Gekko

ตุ๊กแกบ้าน เป็นสัตว์เศรษฐกิจชนิดหนึ่งของประเทศไทย มีการส่งออกไปยังประเทศจีน ฮองกง ไต้หวัน และมาเลเซียมานานมากกว่า 20 ปี โดยผู้ประกอบการส่งออกมากกว่าสิบราย และมีการส่งออกปริมาณ 2-5 ล้านตัวต่อปี

แม้ว่าตุ๊กแกบ้านจะมีได้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และมีได้เป็นสัตว์ในบัญชี (Appendix) ทำอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora - CITES) แต่เนื่องจากปริมาณการส่งออกจำนวนมากในแต่ละปี ทำให้ในปี 2544 กรมป่าไม้ ซึ่งทำหน้าที่ในการควบคุมและอนุญาตการนำเข้าส่งออกสัตว์ป่า เริ่มมีความห่วงใยว่าการส่งออกตุ๊กแกบ้านในปริมาณสูงๆ อาจจะมีผลกระทบต่อประชากรในธรรมชาติ และก่อให้เกิดการระบาดของแมลงซึ่งเป็นอาหารหลักของตุ๊กแกบ้าน ประกอบกับในปี 2546 องค์การเอกชน Guido de Filippo and Paola Verganti ประเทศอินเดีย ได้มีหนังสือถึงกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช แสดงความวิตกว่าตุ๊กแกบ้านซึ่งเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อาหาร (Food Chain) ในระบบนิเวศจะมีประชากรลดลงหรือขาดหายไป ควรมีการอนุรักษ์ไว้เพื่อลูกหลานในอนาคต กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จึงได้มอบหมายให้กลุ่มวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า ศึกษาข้อมูลด้านนิเวศวิทยาและผลกระทบต่อ การส่งออกตุ๊กแกบ้าน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการควบคุมปริมาณการส่งออกต่อไป ตามหนังสือสำนักงานอนุสัญญา CITES ที่ ทส 0943/117 ลงวันที่ 11 มีนาคม 2546

เนื่องจากประเทศไทย ยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษานิเวศวิทยาและประชากรของตุ๊กแกบ้าน (*Gekko gecko*) มาก่อน ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของวงจรการค้าตุ๊กแกบ้านตากแห้ง เริ่มตั้งแต่การจับตุ๊กแกบ้านจากธรรมชาติ การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง การผลิตไม้ไฟที่เป็นหัวใจสำคัญของการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง เพื่อนำผลการศึกษาไปประกอบการศึกษาชีววิทยาการสืบพันธุ์ การขยายพันธุ์ และประชากร ซึ่งจะดำเนินการไปพร้อมๆ กัน และนำผลการวิจัยทั้งหมดมาประเมินเพื่อหาแนวทางการควบคุมปริมาณการส่งออกที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบแหล่งจับตุ๊กแกบ้านจากธรรมชาติทั่วประเทศ
2. เพื่อให้ทราบขั้นตอนการผลิตและแหล่งผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในประเทศ
3. เพื่อให้ทราบประวัติการส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้ง และปริมาณการส่งออกจากอดีตถึงปัจจุบัน

การทรวลเอกสาร (Literature Review)

ชีววิทยาและนิเวศวิทยาของตุ๊กแกบ้าน (*Gekko gecko*) (Biology and Ecology)

ตุ๊กแกบ้าน (*Gekko gecko*) เป็นตุ๊กแกชนิดเดียวที่พบกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย และมีการกระจายในประเทศอินเดียตอนเหนือ จีนตอนใต้ ลาว เขมร มาเลเซีย และไทย และยังมีการนำเข้าไปขยายพันธุ์ในรัฐฮาวาย ฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา และบางเกาะในทะเลแคริบเบียน

ตุ๊กแกบ้านเป็นสัตว์หากินกลางคืน (Nocturnal) กินอาหารที่เป็นสัตว์และต้องเป็นสัตว์ที่ยังมีชีวิต ได้แก่ แมลงต่าง ๆ และสัตว์ที่มีกระดูกสันหลังที่ขนาดเล็กกว่า ตุ๊กแกบ้านมีลำตัวทรงกระบอก (Cylindrical) ค่อนข้างแบน หัวขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับลำตัว ดวงตากลมโตโปนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการมองหาอาหาร ม่านตาเปิดปิดในแนวตั้งตรง เปลือกตาเชื่อมกันและโปร่งแสง แขนขามีการพัฒนามากที่นิ้วเท้าแต่ละนิ้วจะมีแผ่นบาง ๆ (lamellae หรือ pads) เรียงซ้อนกัน ซึ่งแผ่นบาง ๆ นี้แต่ละแผ่นจะมี setae ซึ่งเป็นเซลล์ที่มีตะขอ (hook) ขนาดเล็กทำให้ตุ๊กแกบ้านสามารถเกาะติดกับพื้นผิวที่เรียบ เช่น แผ่นกระจกและผ้าเพดานได้ (Obst, 1988) ปลายนิ้วจะมีเล็บช่วยเกาะเกี่ยวในการปีนป่าย (Obst, 1988 และ Corl, 1990) ผิวหนังจะมีเกล็ดเป็นตุ่มลักษณะนุ่มเมื่อสัมผัส ผิวหนังมีสีเทา เทาแกมฟ้า และมีจุดสีส้ม (สีอิฐ) เทาและขาว กระจายทั่วตัวตลอดทาง โดยทางจะมีการเรียงตัวของจุดเป็นแถบๆ (band) สีผิวจะปรับเปลี่ยนให้จางลงหรือเข้มขึ้นตามสภาพแวดล้อม หรือเพื่ออำพรางเหยื่อและศัตรู

ตุ๊กแกบ้านเพศผู้เมื่อโตเต็มวัยจะมีความยาวจากปลายปากถึงก้นยาวกว่าเพศเมีย คือ เพศผู้จะมีความยาวจากปลายปากถึงก้น 124.7-193.0 มิลลิเมตร ขณะที่เพศเมียจะมีความยาวจากปลายปากถึงก้น 97.0-151.3 มิลลิเมตร (Aowphol, 2002) โคหนางของตัวผู้จะอวบใหญ่กว่า ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการผสมพันธุ์ และใช้ในการป้องกันอาณาเขต (Territory Defense) โดยใช้หางเคาะพื้นผนัง ในเวลาที่อยู่ในภาวะคับขัน หรือถูกศัตรูรบกวน ตุ๊กแกบ้านสามารถสลัดหางให้หลุดได้ หางที่หลุดจะยังคงเคลื่อนไหวหลอกให้ศัตรูหลงกลเพื่อให้มีเวลาหลบหนีได้ เนื้อเยื่อบริเวณหางที่หลุดได้นี้เป็นเนื้อเยื่อเกี่ยวพัน (Connective Tissue) ซึ่งมีการปรับตัวให้ขาดออกจากกันได้ เรียกขบวนการนี้ว่า Autotomized และทันทีที่หางหลุดออกเส้นประสาทจะสั่งการให้เส้นเลือดหดตัว ทำให้เลือดที่มาบริเวณนี้หยุดไหลทันที (Smith, 2002 และ Corl, 1990) หางจะสามารถงอกทดแทนใหม่ได้ในเวลาประมาณ 3 สัปดาห์ แต่ขนาด สี และลวดลายจะไม่เหมือนเดิม เห็นรอยต่อและความแตกต่างจากหางเดิมชัดเจน

ลักษณะอีกอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน ระหว่างตุ๊กแกบ้านเพศผู้และเพศเมียคือ ตุ๊กแกบ้านเพศผู้จะมีต่อมหน้าทวารร่วม (Preanal pore) เจริญชัดเจน แต่ละตุ่มจะเรียงต่อเนื่องเป็นแถวเห็นรูกัน และมีจำนวน 10-24 ตุ่มขึ้นอยู่กับแต่ละตัว ในขณะที่เพศเมียมุดนี้จะไม่เจริญ (Aowphol, 2002)

ตุ๊กแกบ้านที่ยังไม่โตเต็มวัยจะต่างจากตัวโตเต็มวัยคือ ขนาดความยาวจากปลายปากถึงก้นประมาณ 63.2-95.0 มิลลิเมตร หางจะมีแถบสีฟ้าสลับขาว (Smith, 1935; Taylor, 1963)

ในเวลากลางวันตุ๊กแกบ้านจะหลบตามซอกหลืบของอาคารบ้านเรือน และตามโพรงต้นไม้ ช่วงเวลากลางคืนระหว่าง 17.00-19.00 น. จะออกจากที่ซ่อนมาหากินอาหาร ได้แก่ แมลงในอันดับ Lepidoptera Orthoptera และ Coleoptera ถ้าแมลงมีจำนวนมาก ตุ๊กแกจะออกมามาก ตุ๊กแกบ้านชอบกินแมลงเม่า (*Termite alates*) มากกว่าแมลงชนิดอื่นๆ อาจเนื่องจากแมลงเม่ามีคุณค่าทางอาหารมากกว่าแมลงชนิดอื่น และบินไม่เก่งง่ายต่อการจับ รูปแบบการหาอาหาร

ของตุ๊กแกบ้านจะรอคอยเหยื่อ (sit and wait foraging) มากกว่าที่จะตระเวนหาเหยื่อ (widely foraging) (Aowphol, 2002)

ในช่วงฤดูผสมพันธุ์ซึ่งมีระยะเวลา 4-5 เดือน ตุ๊กแกบ้านเพศผู้จะส่งเสียงร้อง “ตุ๊ก-แก” ซ้ำๆ เพื่อดึงดูดเพศเมีย เพศผู้จะเข้าหาเพศเมีย กัดยึดเพศเมียบริเวณลำคอในขณะที่ผสมพันธุ์ หลังผสมพันธุ์แล้วเพศเมียจะหาที่วางไข่ โดยจะวางไข่ทุกๆ เดือน ไข่จะมีเปลือกหนา รูปร่างรี (Corl, 1990) ไข่ครั้งละ 1-2 ฟอง โดยตัวเมียหลายตัวอาจจะมาไข่รวมในที่ใกล้ๆ กัน ทั้งพ่อและแม่จะช่วยกันดูแลไข่ (Smith, 1935, Taylor, 1963 และ Corl, 1990) ไข่จะติดแน่นกับฝาผนัง และจะฝักออกจากไข่ในระยะเวลา 60-200 วัน (Krueger, 2000) ในเวลาประมาณ 1 ปี ลูกตุ๊กแกจะโตเต็มวัย

สรรพคุณทางยาของตุ๊กแกบ้าน (Medicinal Values)

ประชาชนที่มีเชื้อสายจีนมีความเชื่อว่า เนื้อของตุ๊กแกโดยเฉพาะส่วนโคนหางมีสารหรือฮอร์โมนที่มีคุณค่าต่อร่างกาย ช่วยบำรุงกำลัง มีการนำตุ๊กแกบ้านตากแห้งไปปรุงอาหาร (ตุ๋น) และนำไปเป็นส่วนประกอบของยาจีนแผนโบราณ (ทำเป็นผงและดองเหล้า) สำหรับเด็กที่มีลักษณะผอมแห้งไม่เจริญเติบโต ก็จะทำให้กินตุ๊กแกสดปรุงเป็นอาหาร หรือตุ๊กแกตากแห้งย่าง (Krueger, 2000 และ Warangrat, 1985)

สถานภาพการอนุรักษ์ตุ๊กแกบ้าน (Conservation Status)

ตุ๊กแกบ้านมีได้เป็นสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และมีได้เป็นสัตว์ป่าในบัญชีหมายเลข 1, 2, 3 (Appendix I, II, III) ทำอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) แต่เป็นสัตว์ป่าตามบัญชีแนบท้ายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดชนิดของสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าที่ห้ามมิให้ผู้ใดนำเข้าหรือส่งออกเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอธิบดี ลำดับที่ 13

แหล่งธรรมชาติของตุ๊กแกบ้าน (Natural Habitat)

พบกระจายอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศไทย อาศัยทั้งบริเวณบ้านเรือนอาศัย และตามต้นไม้ใกล้บ้านเรือน (Taylor, 1963)

ราคาตุ๊กแกบ้านมีชีวิต (Gekko Price)

ในฤดูแล้งในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม ซึ่งชาวบ้านว่างเว้นจากการทำงาน และนักเรียนซึ่งโรงเรียนปิดภาคเรียน แรงงานเหล่านี้จะออกจับตุ๊กแกบ้านตามบ้านเรือนและต้นไม้รอบๆ หมู่บ้าน แล้วนำไปขายให้กับบรรดาพ่อค้าที่ตระเวนรับซื้อตุ๊กแกบ้านมีชีวิตจากชาวบ้านในหมู่บ้านต่าง ๆ โดยจะให้ราคาตัวละ 2 บาท ถึง 10 บาท ขึ้นอยู่กับขนาด (มัทนา, 2534 และ Srikosamatard, 1992) และพ่อค้าจะนำไปขายให้กับแหล่งผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในราคาตัวเล็ก 5-8 บาท และตัวใหญ่ 10-12 บาท (Srikosamatara, 1992)

ในปี 2544 สำนักงานอนุสัญญาไซเตส กรมป่าไม้ ได้สำรวจการจับตุ๊กแกบ้านเพื่อส่งขายต่างประเทศพบว่า ชาวบ้านจะขายตุ๊กแกบ้านในราคา 5-15 บาท

การผลิตและแหล่งผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง (Gekko Trading Factory)

การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในประเทศไทยได้เริ่มมาตั้งแต่ก่อนปี 2518 โดยมีผู้ผลิตเพียง 1-2 ราย ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในภาคกลาง โดยจับตุ๊กแกบ้านจากพื้นที่กรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ต่อมาความต้องการของตลาดมีมากขึ้น จึงย้ายแหล่งผลิตไปยัง ตำบลท่ามะขาม จังหวัดราชบุรี ดำเนินกิจการได้ประมาณ 2 ปี ผู้ผลิตจึงย้ายแหล่งผลิตไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี 2518 โดยมีแหล่งใหญ่ในอำเภอนาหว้า อำเภอเต่างอย อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร อำเภอหนองบัวลำภู อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ และอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น (มัทนา, 2534 และ Waragrath, 1985) ต่อมาแหล่งผลิตได้ลดลงเหลือ 2 จังหวัด คือ สกลนคร และอุบลราชธานี (สำนักงานอนุสัญญาไซเตส, 2544)

การจับตุ๊กแกบ้านจะจับในเวลากลางคืน ชาวบ้านจะใช้ไฟส่องหาตามอาคารบ้านเรือน หรือตามต้นไม้ เมื่อแสงไฟกระทบจะเห็นตาตุ๊กแกบ้านสีแดง จะใช้บัวผูกปลายไม้คล้องตุ๊กแก และรวบรวมนำไปขายให้กับพ่อค้าคนกลางซึ่งมารับซื้อตามบ้าน ราคาตัวละ 5-10 บาท โดยจะรับซื้อทั้งตัวผู้และตัวเมีย ขนาดเล็กสุดที่จะรับซื้อคือขนาดที่เมื่อผ่าท้องซึ่งแผ่นเพื่อทำตุ๊กแกบ้านตากแห้งความกว้างของส่วนอกต้องไม่น้อยกว่า 10 เซนติเมตร (สำนักงานอนุสัญญาไซเตส, 2544)

การทำตุ๊กแกบ้านตากแห้งผู้ทำจะได้ค่าจ้างตัวละ 1-2 บาท โดยเริ่มจากใช้ไม้ทุบหัว ผ่าท้อง ควักไส้ออกล้างทำความสะอาด แล้วนำมาซึ่งบนโครงไม้ไผ่ ยึดทางกับแกนไม้ไผ่ด้วยเชือก นำเข้าตู้อบที่เป็นตู้ประติรูปต่างๆ ด้วยโครงไม้บุฝาสังกะสี แหล่งความร้อนคือกะละมังใส่น้ำ ใช้เวลาอบประมาณ 24 ชั่วโมง (สำนักงานอนุสัญญาไซเตส, 2544)

การค้าและการส่งออกต่างประเทศ (Trade and Export)

ประเทศนำเข้า (Imported countries)

ในระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2529-2533 ซึ่งเริ่มมีการเก็บข้อมูลสถิติการส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้งจากประเทศไทย พบว่า ประเทศที่มีการนำเข้าตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ได้แก่ ฮองกง ไต้หวัน มาเลเซีย สิงคโปร์ เกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น โดยฮองกงเป็นประเทศที่มีการนำเข้าตุ๊กแกบ้านตากแห้งปริมาณมากที่สุด และปริมาณสม่ำเสมอทุกปี รองลงมาคือไต้หวัน สำหรับประเทศนำเข้าอื่น ๆ มีปริมาณนำเข้าน้อยและไม่สม่ำเสมอ (มัทนา, 2534)

ปริมาณการส่งออก

ปี พ.ศ.	จำนวน (ตัว)
2527	1,192,362
2528	1,389,452
2529	1,570,464
2530	5,095,876
2531	4,726,586
2532	2,442,746
2533	2,847,185

ที่มา : มัทนา ศรีกระจ่าง, 2534 และ Srikosamatar, 1992

ปริมาณการส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้งจะมีปริมาณเล็กน้อยแตกต่างกันในแต่ละปี ผู้บริโภคซึ่งเป็นชาวจีนที่อาศัยในภูมิภาคต่างๆ ของโลกจะนำไปเป็นอาหารบำรุงสุขภาพ เป็นส่วนประกอบในยาจีนแผนโบราณ (Traditional Chinese Medicine) ตุ๊กแกบ้านที่นำมาตากแห้งทั้งหมดล้วนมาจากการจับจากธรรมชาติทั้งสิ้น (มัทนา, 2534 และ Krueger, 2000)

ในปี 2528 ผู้ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในจังหวัดสกลนครจะผลิตตุ๊กแกบ้านวันละ 500-1,000 ตัว โดยจะผลิตมากที่สุดในเดือนเมษายน-พฤษภาคม และทุกสัปดาห์ (โดยเฉลี่ย) จะส่งออกตุ๊กแกตากแห้ง 1 รถบรรทุก (บางเดือนจะมีปริมาณมากถึง 5 รถบรรทุก) แต่ละคันจะสามารถบรรทุกตุ๊กแกบ้านตากแห้ง 126 กล่อง ๆ ละ 800 ตัว ราคากล่องละ 200-240 เหรียญสหรัฐ (1 เหรียญสหรัฐมีค่าประมาณ 25 บาท ขณะนั้น) (Srikosamatara, 1992)

อุปกรณ์และวิธีการ (Materials and Methods)

วิธีการศึกษาแหล่งธรรมชาติของตุ๊กแกบ้าน

- ก. รวบรวมรายชื่อบริษัทผู้ผลิตและผู้ส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้ง
- ข. สอบถามโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์บริษัทผู้ผลิตและผู้ส่งออกถึงจำนวน แหล่งที่มาของตุ๊กแกบ้าน
- ค. สัมภาษณ์ชาวบ้านและเด็กนักเรียนที่เคยจับตุ๊กแกบ้านขาย

วิธีการศึกษาประวัติการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในประเทศไทยและการส่งออกตุ๊กแกบ้านขาย

- ก. สอบถามบริษัทผู้ผลิตและผู้ส่งออก
- ข. สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

วิธีการศึกษาขั้นตอนการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

- ศึกษาขั้นตอนการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในแหล่งที่มีการผลิต โดยแบ่งได้เป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ
- ขั้นตอนที่ 1** การผลิตไม้ไผ่สำหรับเป็นโครงซึ่งตุ๊กแกบ้าน
 - ขั้นตอนที่ 2** การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ตั้งแต่ตัวเป็น จนถึงอบแห้ง
 - ขั้นตอนที่ 3** การตากแต่ง/คัดแยกขนาด และบรรจุกล่องเพื่อเตรียมส่งออก

สถานที่และระยะเวลาวิจัย

สถานที่ศึกษาและแหล่งจับตุ๊กแกบ้านในธรรมชาติ

จากข้อมูลด้านแหล่งที่มาของตุ๊กแกบ้านที่บริษัทผู้ผลิตและผู้ส่งออกได้รับซื้อไว้ เลือกพื้นที่เพื่อสุ่มตัวอย่างสำหรับศึกษาขั้นตอนการจับและพื้นที่ที่มีการจับตุ๊กแกบ้านเพื่อนำมาทำตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

- โรงเรียนบ้านปะลุ๊ก อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครราชสีมา
สัมภาษณ์เด็กนักเรียนที่เคยจับตุ๊กแกบ้าน
- บ้านโพธิ์ตาก ตะโพธิ์ใหญ่ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี

ศึกษาการจับตุ๊กแกบ้านและแหล่งจับตุ๊กแกบ้าน

- บ้านบึงมั่ง ตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
ศึกษาการจับตุ๊กแกบ้านและแหล่งจับตุ๊กแกบ้าน
- บ้านดงลือชา ตำบลโพธิ์ใหญ่ อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี
ศึกษาการจับตุ๊กแกบ้านและแหล่งจับตุ๊กแกบ้าน
- บ้านนาเจริญ ตำบลนาเจริญ อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
ศึกษาการจับตุ๊กแกบ้านและแหล่งจับตุ๊กแกบ้าน
- บ้านป่าโมงคี่ใหญ่ ตำบลป่าโมงคี่ อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี
ศึกษาการจับตุ๊กแกบ้านและแหล่งจับตุ๊กแกบ้าน
- บ้านกิ้ว ตำบลแม่สุก อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง
ศึกษาการจับตุ๊กแกบ้านและแหล่งจับตุ๊กแกบ้าน
- บ้านไร่ ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
ศึกษาการจับตุ๊กแกบ้านและแหล่งจับตุ๊กแกบ้าน
- บ้านท่าเตื่อ ตำบลหัวเมือง อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง
ศึกษาการจับตุ๊กแกบ้านและแหล่งจับตุ๊กแกบ้าน
- บ้านปะสุก อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา
สัมภาษณ์ผู้เป็นคนกลางรับซื้อและรวบรวมตุ๊กแกบ้านส่งให้ผู้ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

สถานที่ศึกษาแหล่งผลิตไม้ไฟเพื่อทำโครงยึดตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

หมู่บ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เป็นหมู่บ้านเดียวในประเทศไทยที่ผลิตไม้ไฟสำหรับใช้ในโรงงานผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

สถานที่ศึกษาการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

ปัจจุบันเหลือเพียง 3 แหล่งที่มีการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในประเทศไทย โดยแบ่งเป็น 2 ภาค คือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- ก. บ้านตาล ตำบลนาหว้า อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร
เป็นศูนย์กลางรับซื้อตุ๊กแกมีชีวิตและผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และเป็นแหล่งใหญ่สุดของประเทศ
- ข. บ้านม่วงเคียด ตำบลบ้านแพ อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี
เป็นศูนย์กลางรับซื้อตุ๊กแกมีชีวิตและผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีปริมาณการผลิตน้อยกว่าบ้านตาล

ภาคเหนือ

บ้านหนองแรด ตำบลปล้อง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย มีการผลิตจำนวนไม่มากนัก

ระยะเวลาวิจัย

ระหว่างเดือนเมษายน 2546 - ธันวาคม 2546

ผลการศึกษา (Results)

ประวัติการผลิตและการค้าตุ๊กแกบ้านตากแห้งในประเทศไทย

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในวงการการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งหลาย ๆ รายได้ข้อมูลว่า มีบุคคลหนึ่งซึ่งเป็นผู้เริ่มการผลิตและส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้งในประเทศไทย บุคคลผู้นั้น คือ นางสาวประภา แซ่อึ้ง

นางสาวประภา แซ่อึ้ง ได้ให้ข้อมูลเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2547 ณ บ้านพักในอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ว่าตนเองเป็นบุคคลแรกในประเทศไทยที่ริเริ่มการผลิตและส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้ง โดยมีสาเหตุมาจากการที่นางสาวประภา ซึ่งขณะนั้นดำเนินธุรกิจนำเข้าส่งออกสินค้าชนิดต่าง ๆ มีการติดต่อกับชาวต่างชาติในปี พ.ศ. 2513 ได้มีนักธุรกิจชาวฮ่องกงมาชักชวนให้ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง โดยนำตัวอย่างตุ๊กแกบ้านตากแห้งที่ทำสำเร็จแล้วจากประเทศจีนมาเป็นตัวอย่าง นางสาวประภา จึงได้นำตัวอย่างนั้นไปเป็นแบบ และฝึกให้ชาวบ้านในตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดราชบุรี ทดลองทำ และจับตุ๊กแกบ้านที่มีชีวิตจากกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในจังหวัดราชบุรีดำเนินอยู่ประมาณ 3 ปี ตุ๊กแกบ้านเริ่มไม่เพียงพอต่อการส่งออก

พ.ศ. 2516 ถึง พ.ศ. 2519 ได้ย้ายโรงงานผลิตไปที่จังหวัดอุบลราชธานี ในขณะเดียวกันได้มีโรงงานอีกแห่งหนึ่งที่จังหวัดสกลนคร ประมาณ ปี 2520 ได้ย้ายโรงงานผลิตมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เพียงแห่งเดียว

พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2532 นางสาวประภา ใช้รถบรรทุกวิ่งรับซื้อตุ๊กแกบ้านจากจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งจังหวัดอุบลราชธานี และบางส่วนมีผู้มาส่งขาย บางรายมาจากพะเยา

ในแต่ละปีช่วงที่มีการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง (กุมภาพันธ์ - พฤษภาคม) โรงงานแห่งนี้จะรับซื้อตุ๊กแกบ้านมีชีวิตเป็นจำนวนหมื่นตัว ถ้าไม่สามารถผลิตได้ทันก็จะฆ่าทิ้ง คั่วไว้ แล้วทำความสะอาดแล้วเก็บไว้ในห้องเย็น ซึ่งสร้างเป็นอาคาร 2 ชั้นขนาดใหญ่ ชั้นบนสำหรับเก็บตุ๊กแกบ้านตากแห้ง และชั้นล่างสำหรับเก็บตุ๊กแกบ้านสด

ในปี พ.ศ. 2533 นางสาวประภา ได้เลิกธุรกิจนี้ เนื่องจากมีภาระต้องดูแลมารดาซึ่งชราและป่วยอยู่ที่กรุงเทพฯ ในขณะเดียวกันบุคคลต่างๆ ที่เคยร่วมงานหรือมีธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตและการค้าตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ได้เข้ามาประกอบกิจการนี้ มีโรงงานในจังหวัดต่างๆ ได้แก่ จังหวัดสกลนคร จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดขอนแก่น โดยเริ่มมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 - 2528 และมีผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนปัจจุบัน

ผู้ประกอบการผลิตและค้าตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

ผู้ประกอบการเกี่ยวกับตุ๊กแกบ้านตากแห้งในปัจจุบัน แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

ผู้ผลิตตุ๊กแกบ้านแห้ง ผู้ประกอบการกลุ่มนี้จะรับซื้อตุ๊กแกบ้านมีชีวิตมาจากแหล่งต่างๆ ในประเทศ และผลิตเป็นตุ๊กแกบ้านตากแห้ง แต่จะไม่ทำธุรกิจการส่งออก แต่จะขายให้ผู้ส่งออก ในการศึกษาพบว่า มีแหล่งผลิต 2 แห่ง ได้แก่

- ก. ประชาชนใน ตำบลบ้านตาล อำเภอนาหว้า จังหวัดสกลนคร
- ข. ตำบลปล้อง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ผู้ผลิตและผู้ส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ผู้ประกอบการกลุ่มนี้จะรับซื้อตุ๊กแกบ้านมีชีวิต ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง และดำเนินการส่งออกต่างประเทศ จากการศึกษาพบว่าผู้ประกอบการ 2 ราย ได้แก่

- ก. บริษัทเจริญไทย เอนเตอร์ไพรส์ จำกัด (CHUAN THAI ENTERPRICE Ltd.) มีโรงงานผลิตใน ตำบลบ้านตาล อำเภอหนองบัว จังหวัดสกลนคร
- ข. ห้างหุ้นส่วนจำกัดสมบุญธำพณิชยพืชผล มีโรงงานผลิตในตำบลบ้านแพ อำเภอดงเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้รับซื้อตุ๊กแกบ้านตากแห้ง (พ่อค้าคนกลาง, คนกลาง) ผู้ประกอบการจะไม่ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง แต่จะเป็นผู้รับซื้อตุ๊กแกบ้านตากแห้งจากชาวบ้าน แล้วขายต่อให้กับบริษัทผู้ส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้ง จากการศึกษาพบเพียงบริษัทเดียว คือ บริษัทไฮมาพาณิชย์ ตั้งอยู่ใน ตำบลบ้านตาล อำเภอหนองบัว จังหวัดสกลนคร

ผู้ส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ผู้ประกอบการจะไม่ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง แต่จะรับซื้อจากผู้ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งหรือพ่อค้าคนกลาง แล้วมาดำเนินการส่งออกต่างประเทศ ซึ่งจากอดีตปัจจุบันมีผู้ส่งออก ดังนี้ (สำนักงานอนุสัญญาไซเตส, 2547)

1. บริษัท B.O.T TOUR AND TRADING Ltd.
2. บริษัท MILKY WAY Enterprise Ltd.
3. บริษัท Hak Ngiap Trading Ltd.
4. ห้างหุ้นส่วน Jamarce Export Co., Ltd.
5. ห้างหุ้นส่วน Teck Sing Co., Ltd.
6. บริษัท Sea Horse Lin Intertrade Ltd.
7. บริษัท Bangkok Yongan International Ltd.
8. บริษัท B.P.S. Marketing Ltd.
9. บริษัท Sky King Enterprise Ltd.
10. บริษัท Top Son International Co., Ltd.
11. บริษัท สมบุญเกียรติค้าไม้ จำกัด
12. บริษัท KRONG THONG KAM Co., Ltd.
13. บริษัท EAN TAI KUEN
14. บริษัท Yuet Fai Chan Export (2001) Ltd, PART Co., Ltd.
15. บริษัท ที บี เอส อิมพอร์ต เอ็กซ์พอร์ต จำกัด

ฤดูกาลการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

ในรอบ 1 ปี จะมีช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งเพียง 4 เดือน คือ เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม โดยการเริ่มต้นในเดือนกุมภาพันธ์ ฤดูกาลผลิตจะเริ่มเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับอุณหภูมิของอากาศ ถ้าอากาศเย็น (อุณหภูมิต่ำ) เกินไปตุ๊กแกจะไม่ออกมาหากิน การจับจะทำได้ยาก ช่วงเวลาที่เหมาะสมสำหรับการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในช่วงนี้เนื่องจากเหตุผลหลายๆ ประการ คือ

ก. เป็นช่วงที่มีแรงงานที่ว่างจากการทำงานประจำ กล่าวคือ เป็นช่วงที่ว่างเว้นจากการทำนา แรงงานเหล่านี้บางส่วนจะรับจ้างทำตุ๊กแกบ้านตากแห้ง และจับตุ๊กแกบ้านมีชีวิตขาย

ข. เป็นช่วงเวลาปิดเทอม (ภาคปลาย) ของเด็กนักเรียน เด็กนักเรียนบางคนจะออกจับตุ๊กแกบ้าน เพื่อขายให้พ่อค้าเร่

ค. เป็นเวลาที่ภูมิอากาศเหมาะสม อากาศร้อน มีฝนตกบ้างบางวัน แมลงชุกชุม ตุ๊กแกบ้านจะออกจากที่ซ่อนออกมาหากินมากกว่าฤดูอื่น ๆ

แหล่งที่มาของตุ๊กแกบ้าน

ตุ๊กแกบ้านจากการเพาะเลี้ยง

จากการศึกษาพบว่าในบางพื้นที่มีการเพาะเลี้ยงตุ๊กแกบ้านในกรงเลี้ยงและมีการนำผลผลิตออกขายให้พ่อค้าที่มาเร่ซื้อบ้าง แหล่งที่พบว่ามีกรงเลี้ยงตุ๊กแกบ้านได้แก่

ก. บ้านสร้างถ่อใน ตำบลบ้านถ่อ อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอำนาจเจริญ เป็นหมู่บ้านที่เคยได้รับการส่งเสริมให้เลี้ยงตุ๊กแกในโครงการหมู่บ้านใหม่ของป่าไม้เขตอุบลราชธานี

ลักษณะกรงตั้งอยู่ติดกับบ้านอาศัย สร้างด้วยไม้ขนาดความสูง 3 เมตร กว้าง 2.5 เมตร ยาว 3 เมตร พื้นเป็นดิน หลังคามุงจาก ผนังโดยรอบบุด้วยลวดตาข่าย ขนาด 1x1 ซม.² ภายในกรงติดตั้งหลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ขนาด 20 แสงเทียน 1 ดวง มีก่องไม้ไผ่แห้งสำหรับเป็นที่หลบซ่อนและวางไข่ของตุ๊กแกบ้าน เจ้าของบ้านให้ข้อมูลว่ามีจำนวนตุ๊กแกบ้านเพิ่มขึ้น และตุ๊กแกบ้านเจริญเติบโตได้ดี แต่ไม่ได้บันทึกข้อมูลว่าเพิ่มขึ้นเท่าไร เคยจับบางส่วนขายให้พ่อค้าเร่ ตัวใหญ่ราคาตัวละ 20 บาท

ข. บ้านหมู่ที่ 10 ตำบลหลุบเลา อำเภอภูพาน จังหวัดสกลนคร เป็นบ้านที่เจ้าของทดลองเลี้ยงเองด้วยความสนใจส่วนตัว ลักษณะกรงตั้งอยู่ในสวนห่างจากบ้านอยู่อาศัยเล็กน้อย ขนาดความสูง 4 เมตร กว้าง 3 เมตร ยาว 3.5 เมตร โครงสร้างด้วยไม้ บุรอบกรงด้วยลวดตาข่าย ขนาด 1.5 x 1.5 ซม.² ภายในกรงสร้างเป็นร้านยกสูงจากพื้นดินประมาณ 80 เซนติเมตร บนร้านวางก่องไม้ไผ่ๆ ซ้อนๆ กันเพื่อเป็นที่หลบซ่อน และวางไข่ของตุ๊กแกบ้าน บนเพดานติดตั้งหลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ ขนาด 20 แสงเทียน 1 ดวง โดยจะเปิดไฟ 1 คืน วัน 1 คืน เจ้าของให้ข้อมูลว่าเลี้ยงมาได้ 2 ปี เดิมมีตุ๊กแกบ้าน 10 ตัว ขณะนี้มีเพิ่มขึ้นรวมเป็นประมาณ 100 ตัว ไม่ได้มีการเก็บข้อมูลทางวิชาการ และไม่ได้มีการจับขาย

โดยสรุปแล้วปริมาณตุ๊กแกบ้านจากการเพาะเลี้ยงที่นำไปใช้ในการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง โดยรวมแล้วถือว่ามีปริมาณน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งในแต่ละปี

ตุ๊กแกบ้านจากธรรมชาติ

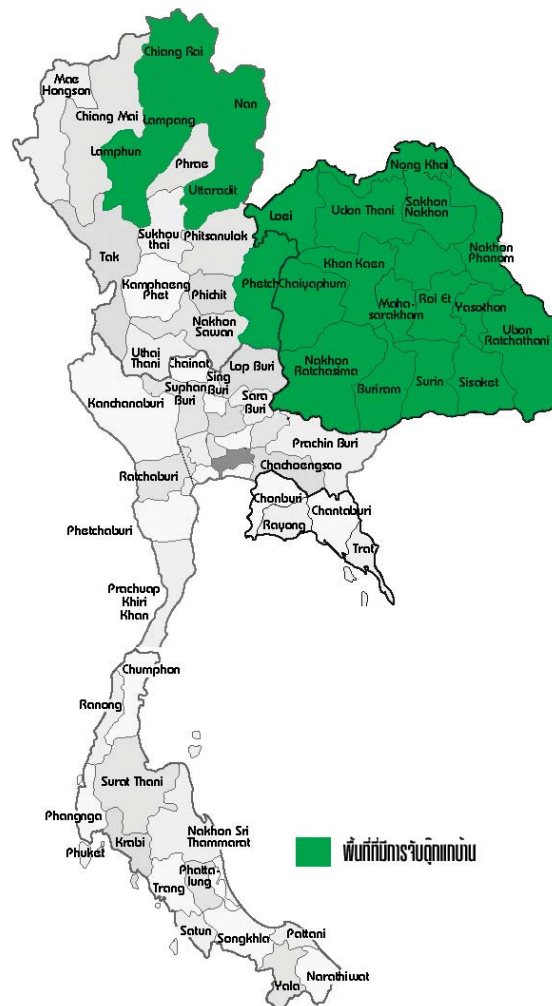
จากการศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่

ก. จากผู้ประกอบการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ซึ่งเป็นผู้ประกอบการที่เป็นแหล่งใหญ่ และเป็นศูนย์กลางของภาคต่าง ๆ ที่มีการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

- บริษัท เฉวียนไทย จำกัด ตำบลบ้านตาล อำเภอบ้านตาล จังหวัดสกลนคร
เป็นแหล่งผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนบน)

- บริษัท สมบูรณ์พาณิชย์พืชผล ตำบลบ้านแพ อำเภอดุสิต จังหวัดอุบลราชธานี เป็นแหล่งผลิตของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ตอนล่าง)
 - บ้านหนองแรด ตำบลปล้อง อำเภอกิ่ง จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งผลิตของภาคเหนือ
- ข. จากหน่วยงานของกรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช
- หน่วยป้องกันรักษาป่า จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีพ่อค้าเร่ซื้อตุ๊กแกบ้าน (เมษายน 2546)
 - หน่วยป้องกันรักษาป่า อำเภอน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ามีรถพ่อค้าเร่รับซื้อตุ๊กแกบ้าน
 - เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าดอยผาเมือง จังหวัดลำปาง พบว่ามีพ่อค้าเร่รับซื้อตุ๊กแกบ้าน ในท้องที่จังหวัด ลำพูน และจังหวัดลำปาง

นำข้อมูลจากการสอบถามผู้ผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งทุกภาคประกอบกับข้อมูลเพิ่มเติมที่ได้จากหน่วยงานของ ราชการ สรุปเป็นภาพรวมของพื้นที่ (จังหวัด) ที่มีการจับตุ๊กแกบ้านมาทำตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ดังปรากฏในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 พื้นที่ (จังหวัด) ที่มีการจับตุ๊กแกบ้านมาทำตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

แสดงให้เห็นว่าแหล่งที่มาของตุ๊กแกบ้าน ได้แก่ ทุกจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และบางจังหวัดของภาคเหนือ นอกจากนี้แม้ว่าในภาคอื่นๆ จะมีรายงานว่า พบเห็นตุ๊กแกบ้านตามบ้านเรือนและพื้นที่รอบๆ บ้าน แต่ไม่มีพ่อค้ามาเร่ซื้อตุ๊กแกบ้าน ทั้งนี้เนื่องจาก

- 1) ประชาชนในภาคอื่น ๆ มักจะกลัวไม่กล้าจับตุ๊กแกบ้าน
- 2) บางพื้นที่ประชาชนอายุที่จะจับตุ๊กแกบ้านขาย เนื่องจากไม่เคยปฏิบัติมาก่อน
- 3) บางพื้นที่มีระยะทางไกลเกินกว่าที่จะรับซื้อแล้วนำตุ๊กแกบ้านกลับไปผลิตเป็นตุ๊กแกบ้านตากแห้งใน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพราะตุ๊กแกบ้านจะตายและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการเดินทาง

ตุ๊กแกบ้านจากประเทศเพื่อนบ้าน

ในการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าตุ๊กแกบ้านที่นำมาผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งมีแหล่งที่มาเฉพาะในประเทศหรือมาจากประเทศอื่นๆ ได้ใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจตราการเดินทางเข้าและออกระหว่างประเทศ ถึงข้อมูลการพบเห็นหรือได้รับฟังว่ามีการนำเข้าตุ๊กแกบ้านตากแห้งจากประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า หรือมาเลเซียหรือไม่ จำนวนมากน้อยเพียงไร ฯลฯ

จากการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม 2 ชุด ได้แก่

ก. สอบถามหัวหน้าด่านตรวจสัตว์ป่าในสังกัดสำนักงานอนุรักษ์ไซเตส ซึ่งมีสำนักงานในพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ พม่า ลาว กัมพูชา และมาเลเซีย และมีสำนักงานประจำสนามบินนานาชาติ ได้แก่ สนามบินเชียงใหม่ สนามบินกรุงเทพฯ

ข. สอบถามหัวหน้าหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง กองบัญชาการหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง กองทัพเรือ ซึ่งปฏิบัติงานลาดตระเวนตามลำน้ำโขง

จากข้อมูลที่ได้จากการสอบถามสรุปผลได้ดังนี้

ก. จากการสอบถามด่านตรวจสัตว์ป่า สังกัดสำนักงานอนุรักษ์ไซเตส พบว่า เจ้าหน้าที่ไม่เคยพบเห็นการนำเข้าหรือพยายามนำเข้าตุ๊กแกบ้านจากประเทศเพื่อนบ้าน แต่เคยรับทราบข้อมูล (มีผู้อื่นเล่าให้ฟัง) ว่ามีการพยายามนำเข้าตุ๊กแกบ้านมีชีวิตจากประเทศกัมพูชาบริเวณ ตำบลท่าข้าม อำเภอรัษฎาประเทศ จังหวัดสระแก้ว และตำบลช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ และมีการพยายามนำเข้าตุ๊กแกบ้านมีชีวิตจากประเทศลาว บริเวณตำบลช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีจำนวนประมาณ 30-1,000 ตัวต่อครั้ง

สำหรับประเทศพม่า และประเทศมาเลเซีย ไม่เคยมีข้อมูลการนำเข้าหรือพยายามนำเข้าตุ๊กแกบ้านเลย

ข. จากการสอบถามหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขง สังกัดกองทัพเรือ พบว่า หน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขงเขตเชียงราย และเชียงคาน ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือ ไม่เคยพบเห็นหรือได้รับข้อมูลว่ามีการนำเข้าตุ๊กแกบ้าน สำหรับหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขงที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่วยสำนักเรือบ้านแพง ตำบลนาเข อำเภอบ้านแพง จังหวัดนครพนม แจ้งว่าเคยพบว่ามีการนำเข้าตุ๊กแกบ้านมีชีวิตมาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหลายครั้ง แต่ละครั้งมีจำนวนเล็กน้อย (5-10 ตัว) และสถานีเรือบึงกาฬ ตำบลวิศิษฐ์ อำเภอบึงกาฬ จังหวัดหนองคาย เคยได้รับข้อมูล (มีผู้อื่นเล่าให้ฟัง) ว่ามีการนำเข้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บริเวณอำเภอบึงกาฬ อำเภอเขาสวนกวาง และอำเภอเมือง ครั้งละ

ประมาณ 200-300 ตัว สำหรับหน่วยปฏิบัติการตามลำน้ำโขงเขตอุบลราชธานี รายงานว่าเคยพบเห็นการนำเข้าตุ๊กแกบ้านมีชีวิตเข้ามาบริเวณ อำเภอเขมราฐ และกิ่งอำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ครั้งละประมาณ 300-500 ตัว

จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามทั้งหมดแสดงให้เห็นว่า การนำเข้าตุ๊กแกบ้านมีชีวิตจะมีการนำเข้ามาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นส่วนใหญ่ โดยจะเข้ามาบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม และจังหวัดอุบลราชธานี โดยเข้ามาจำนวนไม่มากนักในแต่ละครั้ง

การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

ในขบวนการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง ประกอบด้วยขั้นตอนผลิต 2 ส่วนใหญ่ ๆ ดังนี้

ก. การผลิตไม้ไผ่สำหรับชิงแผ่นตุ๊กแกบ้าน

ข. การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

ก. การผลิตไม้ไผ่สำหรับชิงแผ่นตุ๊กแกบ้าน

การผลิตไม้ไผ่สำหรับนำไปใช้ในการชิงแผ่นตุ๊กแกบ้านเพื่อให้ตุ๊กแกคงรูปร่างมีการผลิตจากชาวบ้านในหมู่บ้านเดียวในประเทศไทย คือ บ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ไม้ไผ่ที่ใช้ในการผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งแต่ละตัวจะประกอบด้วยไม้ไผ่ 3 แบบ คือ

- ไม้แป เป็นไม้ไผ่แผ่นบาง (ความหนาประมาณ 0.1 เซนติเมตร) มีขนาดประมาณ 12x7 ตารางเซนติเมตร และ 12.5x5 ตารางเซนติเมตร
- ไม้เสียบขา ใช้สำหรับสอดใต้แผ่นหนัง เป็นไม้ไผ่เส้นกลม เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.3 เซนติเมตร มีความยาวต่าง ๆ กัน จะนำมาตัดให้พอเหมาะกับตุ๊กแกบ้านแต่ละตัว
- ไม้เสียบหาง เป็นไม้ไผ่แท่งยาว (เหลาหยาบๆ) เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 0.5-0.7 เซนติเมตร ความยาวประมาณ 15 เซนติเมตร

ขั้นตอนการผลิต

ไม้ไผ่ส่วนที่เป็นไม้เสียบขาและไม้เสียบหาง ผลิตจากไม้ไผ่ชนิดใดก็ได้ แต่สำหรับไม้แป ซึ่งเวลาใช้งานจะต้องตัดให้โค้งเล็กน้อยก่อนสอดลงใต้แผ่นหนัง จึงต้องทำจากไม้ไผ่ที่มีเส้นใยเหนียว มีความยืดหยุ่น คือ ไม้บ้าน, ไม้หนาม *Bambusa bamoos* โดยมีวิธีการผลิตดังนี้

- 1) นำไม้บ้านส่วนที่เป็นปล้องโคน สูงจากพื้นดินประมาณ 2 เมตร ซึ่งปล้องโคนนี้จะมีลักษณะเกือบตัน เนื้อไม้ (Wall) หนา และมีรูตรงกลางปล้อง (Lacuna) จะมีขนาดเล็กทำให้สามารถผลิตเป็นไม้แปที่มีความกว้างพอเหมาะ
- 2) เลื่อนส่วนข้อของลำไม้ไผ่ออก ใช้เฉพาะส่วนปล้อง
- 3) ผ่าปล้องไม้ไผ่ตามความยาว โดยเว้นช่วงกลางที่มีรูกลวงปล้อง เพื่อให้ได้ไม้แปที่มีพื้นที่เนื้อไม้มากที่สุด
- 4) ผ่าไม้ไผ่ออกเป็นแผ่นบาง ๆ หนาประมาณ 0.1 เซนติเมตร
- 5) นำไม้แปที่ได้ไปตากแดดประมาณ 1 แดด (1 วัน) โดยใช้ไม้ไผ่เส้นเล็กๆ ชัดไว้ป้องกันไม้แปบิดงอ

ข. การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้ง

การผลิตตุ๊กแกบ้านตากแห้งแต่ละแหล่งจะเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ทุกคนจะล้อมวงช่วยกันทำบนโต๊ะกว้าง โดยแบ่งหน้าที่กันไปคนละขั้นตอนของการทำ เพื่อให้เกิดความชำนาญทำให้สามารถผลิตได้มากขึ้นในแต่ละวัน สำหรับขั้นตอนของการผลิต มีดังนี้

- 1) ตุ๊กแกบ้านมีชีวิตที่ได้มาจะขังไว้ในกระสอบป่าน หรือกรงเลี้ยงชั่วคราว
- 2) ตุ๊กแกบ้านจะถูกฆ่าโดยการฟาดกับพื้น หลังจากนั้นจะผ่าท้องควักอวัยวะภายในออกล้างน้ำ ผึ่งให้แห้ง
- 3) เนื้อส่วนข้างของลำตัว จะถูกตัดขาดให้แยกออกจากกันตามความยาวลำตัว เพื่อให้สามารถขึ้นหนังปกคลุมลำตัวให้ยึดออกมาก ๆ ได้
- 4) เขี่ยตาหูหน้าและหูหลัง ด้วยไม้เสียบขา
- 5) ขึงยึดหนังปกคลุมตัวด้วยไม้แป
- 6) ยึดขอบหนังและไม้แปไว้ด้วยกัน ด้วยตัวหนีบโลหะ เพื่อป้องกันการหดตัวเวลาอบแห้ง
- 7) ยึดหัวและหางด้วยไม้เสียบหาง และพันหางยึดติดกับไม้เสียบหางด้วยเชือกฟาง
- 8) ในกรณีที่ตุ๊กแกบ้านมีสภาพชำรุด เช่น หนังขาด หางขาด จะนำหนังและหางของตุ๊กแกบ้านตัวอื่นที่ไม่ได้ขนาด (ตัวเล็กเกินไป) มาเย็บติด
- 9) นำตุ๊กแกบ้านเข้าตู้อบ เป็นเวลาประมาณ 24 ชั่วโมง
- 10) ตุ๊กแกบ้านอบแห้งแล้ว จะนำมาคัดแยกขนาด ตัดไม้เสียบหางให้มีขนาดพอเหมาะและเท่าๆ กัน
- 11) ตุ๊กแกบ้านตากแห้งแต่ละขนาดจะถูกนำมามัดประกบกันเป็นคู่ๆ
- 12) บรรจุตุ๊กแกบ้านตากแห้งลงกล่องกระดาษเตรียมส่งออก

เอกสารอ้างอิง

- มัทนา ศรีกระจ่าง. 2534. ตุ๊กแก...สัตว์ป่าที่ควรเริ่มอนุรักษ์ (เอกสารโรเนียว). ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ
- สำนักงานอนุรักษ์ฯ ไซเตส. 2547. สถิติการส่งออกตุ๊กแกบ้านตากแห้ง (เอกสารโรเนียว). กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. กรุงเทพฯ.
- Aowphol, A. 2002. Morphology and Foraging Ecology of the Tokey Gekko (Gekko gekko). Master's thesis, Department of Biology, Graduate School, Chulalongkorn University.
- Corl, J. 1990. Gekko gekko (On-line) Animal Diversity Web. Accessed March, 11, 2004. At animal diversity. Ummz. Umich. Edu/site/accounts/information/Gekko gekko.html.
- Krueger, S. 2000. "Chit Chat" the Newsletter of the Global Gecko Association#6.

- Obst, F.T. and Other. 1988. The Complete Atlas of Reptiles and Amphibian for the Terrarium. T.F.H. Publication, Tnc. Canada.
- Pauline, S. 2001-2003. The Gekko. WWW. The Gekkos pot.com/healthindex.html.
- Sandy, K. 2000. "Chit Chat" GGA Cares For...Gekko gekko Newsletter of the Global Gekko Association
≠ 6 © 2000.
- Smith, M.A. 1935. The Fauna of British India including Ceylon and Burma reptilia and Amphibia, vol 2:
Sauria, London: Taylor and Francis Ltd.
- Smith, P. 2002. The Geckos. <http://www.thegeckospot.com/healthindex.html>.
- Srikosamatar, S. 1992. Wildlife Trade in Lao PDR. and Between Lao PDR. and Thailand. Nat. Hist. Bull.
Siam Soc. 40: 1-47, 1992.
- Taylor, E.H. 1963. The Lizards of Thailand. The University of Kansas Science Bulletin 44 (H): v687-1077.
- Warangrat, S. 1985. Gecko: million bath business. Feature Magazine, August 1985,55-63.

